

KARI KOPPERI

Ristin rakkaus: Matka Lutherista suomalaiseen seurakuntaelämään. Helsinki: Kirjapaja 2015. 239 s.

Suomen evankelisluterilainen kansankirkko on tänäkin päivänä monenlaisten muutosten keskellä. Luterilaiselle identiteetille ominaisesti se myös ottaa osaa ja muuntuu aikansa yhteiskunnalliseen tilanteeseen ollen osa sitä ympäröivää maailmaa. Lähestyvä reformaation merkkivuosi 2017 muistuttaa luterilaisen kirkon syntyhetkistä ja kristillisen kirkon jatkuvasta, ytimeä nousevasta uudistumisesta. Luterilaisen identiteetin tuntemista kysytäänkin tilanteessa, jossa kirkko on monella taholla mukana. Mediakeskeisessä ja monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa kirkkoa haastetaan entistä enemmän, ja se myös osallistuu keskusteluun erilaisissa päivänpolttavissa kysymyksissä. Toisaalta paikallisesti Suomessa kirkolliskokous on juuri päättänyt aloittaa tulevaisuuden varustautumisen, kun se nimitti komitean valmistelemaan ehdotusta kirkon uudesta organisaatio- ja toimintamallista. Päämääränä on, että kirkko vastaisi rakenteiltaan tulevaisuuden olosuhteita.

Tähän yhteiskunnalliseen ja kirkon sisäiseen keskusteluun Kari Kopperi osallistuu teoksellaan *Ristin rakkaus: Matka Lutherista suomalaiseen seurakuntaelämään*. Teosta voi kiittää ajankohtaisuudesta: luterilaisuuden ytimen etsintä on aiheellista joka hetki, mutta erityisesti alati meneillään olevassa muutoksessa. Niin seurakuntalaiset, työntekijät kuin luottamushenkilötkin ovat mukana muodostamassa luterilaista kirkkoa osana suomalaista yhteiskuntaa. Organisaation näkökulmasta heillä on omat tehtävänsä ja paikkansa, mutta kirkko on jotain enemmän. Kopperin teos avaakin nimenomaan teologista itseymmärrystä. Luterin teologian kautta kirjassa kulje-

taan kohti seurakuntaelämää ja organisaation kysymyksiä. Teoksen vahvuus on myös se, että Kopperilla on käytännön käsitys siitä, mistä hän puhuu. Vuodet sekä kirkon työntekijänä että luottamushenkilönä, tutkijana ja Kirkon koulutuskeskuksen johtajana näkyvät tekstissä paitsi realismina, myös oivalluksina ja tiivistyneinä ehdotuksina siitä, miten asiat voitaisiin hahmottaa.

Ristin rakkaus -teoksen painopiste onkin käytännössä ja luterilaisen teologian soveltamisessa kirkon elämään. Kirja alkaa teologisella katsauksella Lutherin uskon ja rakkauten teologiaan, luterilaisuuden perusteisiin ja sen aatteelliseen ja historialliseen taustaan. Lutherille ensisijaista oli ansaitsematon armo ja Kristuksen rakkaus ihmistä kohtaan. Ihminen ei kykene ansaitsemaan itselleen Jumalan rakkautta omilla teoillaan eikä viisaudellaan, vaan ainoastaan Jumalan armosta. Uskon sisältämä Kristus synnyttää kristityssä rakkauden Jumalaa ja toista ihmistä kohtaan, mikä näkyy lähimmäisen rakastamisena, palvelemisena ja rakkauden eteenpäin jakamisena. Toisen osaan asettuminen peilautuu kultaisesta säännöstä, joka on luterilaisen etiikan ydin. Lutherin teologiaa leimaavia piirteitä ovat myös kansankielisen Raamatun arvovalta, uudistettava jumalanpalveluselämä sekä sakramentit Jumalan hyvinä tekoina ihmiselle. Luterilaisen teologian lähtökohtia etsittäessä on aiheellista tarkastella Lutherin kirjoitusten ja tunnustuskirjojen välistä suhdetta: se ei ole ristiriidaton esimerkiksi vanhurskauttamisopin tulkinnoissa. Kopperi tukeutuu Lutheriin luterilaisuuden tulkkina ja hakee ratkaisuja Suomen evankelisluterilaisen kirkon kysymyksiin Lutherin teologian pohjalta.

Lutherin teologiassa keskitytään erityisesti ristin teologiaan, jossa kuljetaan Mannermaan jalanjäljissä. Ristin teologian kolme ulottuvuutta osoittavat ihmisen paikan Jumalan maailmassa. Ne kertovat millainen Jumala on, miten Jumala te-

kee ihmisen osalliseksi pelastuksesta ja että Jumalan suuruus asuu vajavaisuudessa, kurjuudessa ja kärsimyksessä. Ihminen ei kykene tuntemaan Jumalaa hänen suuruudessaan, vaan ristissä ja kärsimyksessä. Jumala on aina lopulta salattu, eikä ihminen kykene ymmärtämään ja selittämään kaikkea. Ristin teologia kumoaa inhimillisen viisauden ja järjen merkityksen pelastukselle sekä ihmisen pyrkimykset ansaita Jumalan rakkautta hyviä tekoja tekemällä. Ristillä kuollut Kristus on Jumalan viisaus. Jumala tekee työtään kaikkein alhaisimmassa ja vähäisimmässä, ja ihminen tulee tuntemaan Jumalan hänen vasemman käden työnsä kautta, joka näyttäytyy kärsimyksenä ja koettelemuksina. Ihminen on itsessään tyhjä, eikä kykene pelastamaan itse itseään. Oikean käden työ eli Jumalan varsinainen työ nostaa ihmisen, tekee hänet joksikin, ja ihmisestä tulee pelastuksesta osallinen. Tämä on ristin rakkautta: kun kristitty tulee osalliseksi Jumalan rakkaudesta, hän alkaa jakaa sitä eteenpäin lähimmäisilleen. Ihminen on kuitenkin aina syntinen ja tarvitsee armoa.

Ristin teologian avaamisen jälkeen kirjassa esitellään ristin teologian soveltamisesta käytyjä keskusteluja. Ristin teologia on antanut eväitä niin yhteiskunnallisten tilanteiden tulkintaan, ekumeeniin keskusteluihin kuin teologian kontekstualisointiinkin. Kopperin mukaan ”Jeesuksen risti ja kärsimys kertovat Jumalasta, jolle inhimillisen maailman hätä ja kärsimys eivät ole vieraita. Sanoma rististä ei kuitenkaan ole vain solidaarisuutta, vaan se on alku uudenlaisille evankeliumin mukaisille vapautumisen prosesseille.” Lutherin uskon ja rakkauden teologian kirkastaminen antaa eväitä myös Suomen evankelisluterilaisen kirkon muutosprosesseihin. Kirjan antoisa teologinen osuus ei sinänsä sisällä mitään uutta, mutta se antaa hyvät valmiudet lukijalle siirtyä kohti käytännölläisiä teemoja kuten kirkon raken-

netta, taloutta, henkilöstöhallintoa ja päätöksentekoa.

Kysymykset lähimmäisen hyvästä, hyvästä elämästä ja työstä kuuluvat luterilaiseen uskoon. Kirjoittaja pitääyty perinteisessä luterilaisessa ajatuksessa, jossa arkisella, ahkeralla työn tekemisellä palvellaan lähimmäistä ja yhteistä hyvää. Hän kuitenkin tarjoaa myös raikkaita lukutapoja Lutherin teologiaan, jotka liittyvät jokapäiväiseen elämään kristittyinä ja kirkon työhön. Maailmantalouden haasteet ohjaavat tarkastelemaan myös kirkon sosiaalieettisiä kannanottoja. Kirkolla on velvollisuus perehtyä eettisiin kysymyksiin, päätöksentekojärjestelmiin, sekä ottaa kantaa ja poistaa epäoikeudenmukaisuutta muuttuvissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Kirkko on itse myös taloudellinen toimija sijoitus-toiminnan, työllistämisen ja omistamisen kautta, joissa sillä on eettinen vastuu. Lisäksi työn ja levon vuorottelu, työstä saatava asianmukainen palkka sekä ammattietiikka löytävät paikkansa luterilaisessa kehityksessä.

Jokapäiväisessä seurakuntaelämässä, strategioissa ja toimintasuunnitelmissa puhutaan kirkon perustehtävästä, mutta mikä se itse asiassa on? Usein seurakuntaelämän heikoksi kohdaksi jäävät määrittelemättömät tavoitteet ja löyhä käsitys siitä, mikä on toiminnan ydin ja sen keskeisin sisältö. Seurakuntien työ on altis henkilökohtaisille missioille ja työnäyille, jotka ohjaavat toimintaa ja työtä eri suuntiin. Kirkon tehtävän käsittelylle Kopperi on varannut yhden neljästä pääluvusta. Kyseinen luku sekä kirjan viimeinen luku tekevät kirjasta sopivan myös johtamisen ja päätöksenteon apuvälineeksi, sillä yhteisesti ymmärretyt ja sisäistetyn tavoitteet ja jaettu käsitys kirkon ytimeistä ovat tarpeellisia jokaisen seurakunnan elämässä. Kirkko ei ole mikä tahansa samantyyppisten yhteenliittymä, vaan yhteisö, jonka synnyttää usko Jeesukseen Kristukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa monenlaisia asioita, ja kirja tarjoaa välineitä yhteisen ytimen

löytämiseen ja sanoittamiseen siten, että yhteinen teologinen orientatio vahvistaa ja kirkastaa seurakunnassa tehtävää työtä. Kirjoittajan käytännön kokemus näkyy myös siinä, että hän tarjoaa rohkeasti oman näkemyksensä eikä tyydy pelkäämään kysymään kysymyksiä, johon keskustelu perustehtävästä yleensä käytännön työssä tyssää. Toivoo sopii, että Kopperin yksi muotoilu – ”Kirkon tehtävä on toimia niin, että ihmiset uskaltaisivat uskoa Jumalaan ja rakastaisivat lähimmäisiään” – saisi aikaan vastaavaa keskustelua ja hedelmällisiä käytännön suuntia luterilaisessa kirkossa.

Kirkon päätöksentekojärjestelmän käsittely ylittää detaljeihin, jotka tekevät kirjasta ajassa tiukasti kiinni olevan. Ohjeet luottamushenkilöille, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden yhteistyö, sekä vapaaehtoistoiminnan käsittely luovat kuvan, jossa kirkko elää aikaansa tiiviisti työntekijäkeskeisenä mutta samalla ulospäin avautumista haluavana kirkkona. Termit ”vapaaehtoinen” ja ”uskovainen” ovat arvioinnin kohteena, ja kirjoittaja esittää niille korvaavia vaihtoehtoja. Leimallista Kopperille onkin esittää mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja uhkakuvien sijaan, luterilaisittain myös jumalanpalveluselämään. Kirjoittaja painottaa laaja-alaista osaamista ja osaamisen jakamista, koulutusta ja kehittymistä. Tämänkin kirkonmiehen katse rajoittuu kuitenkin paikoin kirkon organisaation ja olemassa olevien rakenteiden sisään: entäpä jos kirkossa tarjottaisiin osaamista muualle yhteiskuntaan, rohkaistaisiin osaamisen hyödyntämiseen koko yhteiskunnassa ja kutsuttaisiin osajia muualta seurakuntien työhön?

Loppua kohden kirja saa yhä enemmän opaskirjan sävyjä, mutta säilyttää koko ajan kosketuksen Lutheriin ja luterilaisen teologian perinteeseen. Siksi teos soveltuukin hyvin monenlaisissa seurakuntien tehtävissä toimiville. Keskeisenä lukijalle jää korostus uskon ja rakkauden edistämisestä yhteiskunnassa ja kir-

kossa. Rakkauden töistä on mahdollista saada ote, vaikka sekin on Jumalan armon ja rakkauden varassa. Avoimeksi jää, miten voi sen sijaan edistää uskoa erilaisissa tehtävissä. Usko ja rakkaus toimivat yhdessä. Näistä aineksista löytyy tuttuja ja virkistäviä rakennuspuita niin kirkon perustehtävän pohdintaan kuin toiminnan suunnitteluunkin.

MERI-ANNA HINTSALA
TEOL. MAIST., ESPOO

TEEMU RATINEN
Synnistä Jumalan lahjaksi: Muuttuva seksuaalisuus ja usko. Helsinki: Kirjapaja 2015. 247 s.

Teemu Ratisen *Synnistä Jumalan lahjaksi* tuo vaikeaksi osoittautuneeseen kirkolliseen keskusteluun seksuaalisuudesta tärkeän näkökulman, nimittäin eri-ikäisten suomalaisten omat kertomukset seksuaalisuudesta, uskosta ja häpeästä. Tarkastelen tämän teoksen rinnalla myös Ratisen vuonna 2014 Itä-Suomen yliopistossa tarkastettua väitöskirjaa *Torjuttu Jumalan lahja: Yksilön kamppailu häpeällistä seksuaalisuutta vastaan*, johon populaarimpi versio perustuu.

Analysoimalla 71 eri-ikäisen suomalaisen omaelämäkerrallista kirjettä – väitöskirja-aineistoon lukeutuu kaikkiaan 146 kirjettä – Ratinen tuo esiin sen valtavan muutoksen, jonka suomalaisten ymmärryksessä omasta seksuaalisuudestaan on viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut. Ratisen tavoitteena on tarjota uudenlainen näkökulma seksuaalisuuteen teologisena ongelmana. Tätä tavoitetta voi vain tervehtiä ilolla. Ratisen tarkastelemat kirjeet ovat osa laajempaa 2000-luvulla kerättyä tutkimusaineistoa, joka on kerätty häpeää käsittelevien tutkimusprojektien käyttöön. Lukija jää-